

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

**Azərbaycan Respublikasının
Təhsil Nazirliyinin**

**F-342 nömrəli 09 07 2020-ci il
tarixli qərarı ilə təsdiq**

edilmişdir.

**BAKALAVRİAT SƏVİYYƏSİNİN (ƏSAS (BAZA) ALİ TİBB TƏHSİLİNİN)
İXTİSAS ÜZRƏ**

TƏHSİL PROQRAMI

İxtisasın (proqramın) şifri və adı: 050405 - İqtisadiyyat

BAKI – 2020

BAKALAVRIAT SƏVIYYƏSİNİN 050405 - İqtisadiyyat İXTİSASI ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Bakalavriat səviyyəsinin “050405 – İqtisadiyyat” ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də “Ali təhsilin bakalavriat (əsas (baza ali) tibb təhsili) səviyyəsi üzrə ixtisasların (proqramların) Təsnifatı”na uyğun hazırlanmışdır.
- 1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:
  - İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infrastruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübə keçmə, iş düzəlmə və təhsilini artırma imkanlarını müəyyənləşdirir;
  - Tələbələrə və işəgötürənlərə məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar, eləcə də təlim nəticələri bəzədə məlumatlandırmaq;
  - Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.
- 1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və “050405 – İqtisadiyyat” ixtisası üzrə bakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün ali təhsil müəssisələri üçün məcburidir.
- 1.4. Tələbənin 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50%-dən çox olmamalıdır. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq həftəlik yükün həcmi dəyişdirilə bilər.

2. Məzunun kompetensiyaları

- 2.1. *Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı ümumi kompetensiyalara yiyələnəməlidir:*
  - İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı kommunikasiya bacarıqlarına;
  - İxtisası üzrə ən azı bir xarici dildə kommunikasiya bacarıqlarına;
  - Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, mədəni, ideoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə, milli dövlətimizin perspektiv inkişafını proqnozlaşdırma qabiliyyətlərinə;
  - Milli dövlətimizin qarşılaşdığı təhdidləri və çağırışları müəyyən etmə bacarıqlarına;
  - İş yerində informasiya texnologiyalarından istifadə etmək qabiliyyətinə;
  - Komandada iş, problemin həllinə ortaq yanaşmaya nail olmaq qabiliyyətinə;

- Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək qabiliyyətinə və uğur qazanmaq iradəsinə;
- Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək qabiliyyətinə;
- Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarıqlarına;
- Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirilmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq qabiliyyətinə;
- Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də vətəndaş şüuru və etik yanaşmaya, həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;
- Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına.
- Mürəkkəb sistemləri təhlil etmək, əlaqələri aşkarlayıb dərk etmək, müxtəlif sahələrdə və fərqli səviyyələrdə sistemlər arasında əlaqə prinsiplərini dərk etmək, qeyri-müəyyən şəraitdə fəaliyyət göstərmək (sistemli düşüncə kompetensiyası).
- Gələcəyin (mümkün, ehtimal edilən və arzu olunan) fərqli variantlarını dərk etmək və qiymətləndirmək qabiliyyəti, gələcək haqqında aydın fikir formalaşdırmaq, fəaliyyətin mümkün nəticələrini qiymətləndirmək, risk və baş verən dəyişiklikləri nəzərə almaq (proqnostik kompetensiya).
- Yerli və daha yüksək səviyyələrdə davamlılığın təmini və yüksəldilməsinə yönəldilmiş novator qərarların kollektiv işlənməsi və gerçəkləşdirilməsi bacarığı (strateji baxış kompetensiyası).
- Başqalarından öyrənmək, digərlərinin tələbatlarını, fikirlərini və hərəkətlərini anlamaq (empatiya)qrupda yaranan konfliktləri həll etmək, problemlərin həllinə yönəlik kollektiv və çoxtərəfli əməkdaşlıqda iştirak (kollektiv iş kompetensiyası).
- Qəbul edilmiş norma, yanaşma və fikirləri təhlil etmək, öz baxışlarını və fəaliyyətini kritik qiymətləndirmək, davamlı inkişaf məsələləri ilə bağlı diskussiyalarda öz mövqeyini müdafiə etmək (kritik düşüncə kompetensiyası).
- Cəmiyyətdə öz rolunu kritik qiymətləndirmək (özünüdərkətmə kompetensiyası).
- Mürəkkəb problemlərin həlli məqsədilə problemə yönəlik fərqli yanaşmalardan istifadə bacarığı, sadalanan kompetensiyalar əsasında kompleks və ədalətli qərarların qəbulu (problemin kompleks həlli kompetensiyası).
- Fərqli baxış və yanaşmaların dərk edilməsi və kompleks təhlili, geniş inteqrasiya və dünyada artan müxtəlifliyin fərqli perspektivlərinin ümumiləşdirilməsi (multikultural yanaşma və açıqlıq).
- Sahələrarası yanaşmaların formalaşdırılması və qərarların qəbulu bacarığı (sahələrarası kommunikasiya).

2.2. *Təhsil Proqramının sonunda məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına yiyələnmişdir:*

- İqtisadi nəzəriyyənin əsaslarını, müəssisə və fərd səviyyəsindəki davranışları, əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri, problemləri və prosesləri bilmək; (PK-1)
- Fərqli rəqabət sistemlərindəki bazarların xüsusiyyətlərini, müxtəlif bazar tiplərində firmaların fəaliyyət mexanizmini, qarşılıqlı əlaqələrin fərqli senarilərini bilmək; (PK-2)
- Makroiqtisadi terminologiyanı tam şəkildə mənimsəmək, açıq iqtisadiyyatı təhlil edə bilmək və nəzəri modellərdən istifadə etməklə təkliflər irəli sürməyi bacarmaq; (PK-3)
- Riyazi üsullar, kəmiyyət və hesablama metodları üzrə bacarıqlara malik olmaq və bu üsul və metodlardan istifadə etməklə optimal qərarlar verə bilmək; (PK-4)
- İşində ümumi porifilli və ixtisaslaşdırılmış proqram təminatından (Excel, Word, Power Point, Photoshop və ya analitikproqramlardan hər hansı biri ilə (SPSS, Stata, Python kimi proqramlarla) işləmək, sadə analizləri eməyi bacarmaq; (PK-5)
- İqtisadi məlumatların təhlili və sistemləşdirilməsi üçün statistik biliklərə sahib olmaq, kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarını toplamaq, təhlil etmək və proqnozlaşdırmanı bacarmaq; (PK-6)
- İqtisadi məsələlərin empirik tədqiqində ortaya çıxan problemləri həll etmək üçün ekonometrik metodologiyayı öyrənmək və tətbiq edə bilmək; (PK-7)
- İdarəetmə və təşkilatla bağlı baza biliklərə yiyələnmək, ixtisas üzrə məlumatları analitik və sistemativ şəkildə təhlil edə bilmək; (PK-8)
- Mühasibatın elmi-nəzəri və konseptual əsaslarına dair baza biliklərə sahib olmaq; (PK-9)
- Maliyyənin elmi-nəzəri və konseptual əsaslarına dair baza biliklərə sahib olmaq; (PK-10)
- İqtisadiyyatı regional və sektorial olaraq təhlil etməyi bacarmaq, kənd təsərrüfatı, sənaye və xidmət sektorunun iqtisadi inkişafdakı rolunu və əhəmiyyətini bilmək, sahə üzrə yeni konseptləri şərh edə bilmək; (PK-11)
- Milli iqtisadiyyatın makroiqtisadi mənzərəsini, sosial-iqtisadi göstəricilərin dinamikasını; iqtisadi siyasətin əsas konturlarını bilmək, sektorial təhlil aparmağı bacarmaq; (PK-12)
- Marketing fəaliyyətinin elmi-nəzəri və konseptual əsaslarına dair baza biliklərinə sahib olmaq; (PK-13)
- İdarəetmədəki və təşkilatdakı mövcud problemləri qavrama və həlli yollarını təklif etmək ilə bağlı biliklərə sahib olmaq; (PK-14)
- Biznesin idarə edilməsi üzrə müvafiq fəaliyyət və metodları təklif etmək və planlaşdırmaq, onların qısa və uzunmüddətli nəticələrini təhlil etmə bacarığına sahib olmaq; (PK-15)
- Karyera barədə ilkin anlayışları, karyera inkişaf fəaliyyətlərini, iş mühsahibəsinə hazırlıq prosedurlarını və mühsahibə texnikalarını bilmək, karyera yol xəritəsinin tərtib olunmasını və texnikaları, iradə, motivasiya və pozitiv düşüncə, işgüzar etika, iş axtarma strategiyaları, eləcə də iş üçün müraciət qaydalarını, peşəkar CV, rezume, istək və tövsiyə məktublarının hazırlanmasını bacarmaq; (PK-16)
- Vaxtın effektiv idarə edilməsini, stres menecmentini, kreativ, tənqidi və analitik düşüncə formalarını bilmək, problem həll etmə və qərarvermə texnikalarına, natiqlik bacarıqlarına

sahib olmaq, eləcə də komanda işinin qurulmasını bilmək və liderlik prinsiplərinə yiyələnmək; (PK-17)

- Layihələrin idarə edilməsində və digər çox istifadə olunan proqram təminatlarından istifadəni bacarmaq, iş həyatında şifahi və yazılı kommunikasiya vasitələrindən istifadə etməyi bacarmaq; (PK-18)
- İqtisadi modelləşdirmə sahəsində baza biliklərinə malik olmaq və onlardan istifadə etməyi bacarmaq; (PK-19)
- İqtisadi siyasətin məqsədləri və alətləri ilə əlaqəli anlayışları dərinlən başa düşmək, fiskal, monetar və məzənnə siyasəti üzrə bilikləri və bunun iqtisadi siyasət məsələlərinə necə tətbiq edildiyini bilmək, böhran dövründə iqtisadiyyatın tənzimlənməsi alətlərindən istifadə etməyi bacarmaq; (PK-20)
- İqtisadiyyatda dövlət sektorunun rolu, sosial sahələr üzrə dövlət siyasətinin əsaslarına, inklüziv sosial-iqtisadi siyasət üzrə baza biliklərə malik olmaq, bu siyasət istiqamətində fəaliyyətlərin müəyyənləşdirilmiş qurumlar və qaydalar çərçivəsində tənzimlənməsinin, institusional yanaşmanın əhəmiyyətini dərk etmək; (PK-21)
- İqtisadi təhlil, makroiqtisadi diaqnostika sahəsi üzrə baza biliklərə sahib olmaq və təhlil etməyi bacarmaq; (PK-22)
- Əmək bazarının fəaliyyətini və ona xas olan elementləri təhlil edə bilmək; (PK-23)
- İqtisadi inkişafın ən vacib nəzəriyyələrini mənimsəmək, faktları və bu istiqamətdə mövcud iqtisadi siyasi baxışları təhlil edə bilmək; (PK-24)
- Beynəlxalq iqtisadiyyat, milli iqtisadiyyatların beynəlxalq iqtisadiyyatdakı rolu, müxtəlif milli iqtisadiyyatların arasındakı qarşılıqlı münasibətlər, onların təkamülü və nəticələri haqqında biliklərə sahib olmaq. Müxtəlif ölkələrin iqtisadiyyatını müqayisəli şəkildə təhlil etməyi bacarmaq; (PK-25)
- Beynəlxalq iqtisadiyyat, beynəlxalq ticarət, beynəlxalq biznes, tədiyə balansı və beynəlxalq maliyyə ilə bağlı anlayışları bilmək; (PK-26)
- İqtisadiyyatla bağlı normativ hüquqi sənədlərdən istifadə etməyi bacarmaq; (PK-27)
- Riyazi, statistik və ekonometrik modellərdən və qrafiklərdən istifadə etməklə məlumatları, ideyaları, problemləri və onların həll yollarını qısa və aydın şəkildə təqdim etməyi bacarmaq; (PK-28)
- İqtisadi məlumatların işlənməsi üçün instrumental vasitələri seçmək, hesabatların yekunlarını təhlil etmək və alınmış nəticələrdən istifadə etməyi bacarmaq; (PK-29)
- Müəssisələrin maliyyə - mühasibat hesabatlarını anlamaq; (PK-30)
- İdarəetmə qərarlarının, sosial-iqtisadi effektivliyi, riskləri və mümkün nəticələri nəzərə almaqla, onun təkmilləşdirilməsi üçün təkliflər hazırlamaq və əsaslandırmağı bacarmaq; (PK-31)
- İnkişaf iqtisadiyyatının ortaya çıxma zərurətini bilmək, məsələnin mikro və makro səviyyəli amillərini təhlil edə bilmək, ölkələri mövcud inkişaf kriteriyalarına görə kateqoriyalara ayırmaq və buna uyğun iqtisadi siyasət təkliflərini verə bilmək; (PK-32)

- İqtisadi məktəblərin fundamental konseptlərini başa düşmək və muasir fikir və yanaşmaları şərh edə bilmək, iqtisadi sistemləri müqayisəli təhlil etməyi bacarmaq; (PK-33)
- Təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə, dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının iqtisadi, sosial və ekoloji aspektləri, ətraf mühitlə bağlı fundamental nəzəriyyələri bilmək, dayanıqlı inkişafda ətraf mühitin rolunu əsaslandırmağı bacarmaq, ətraf mühitin mühafizəsi siyasətinin meyarlarını bilmək; (PK-34)
- İnsan davranışlarına təsir edən psixoloji faktorları bilmək, onları təhlil etmək və qəraralma prosesinə təsirini əsaslandırmağı bacarmaq; (PK-35)
- Muasir dövrdə biliyin ən önəmli istehsal vasitəsi olduğunu, onun əldə edilməsi, emalı və transformasiyası yollarını, innovasiyanın ortaya çıxmasını, yeni iqtisadiyyatın innovasiya mərkəzliliyini insan kapitalı ilə bağlı nəzəri bilikləri, o cümlədən müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən hazırlanan insan kapitalı ilə bağlı hesabatları təhlil edə bilmək və bilik əsaslı iqtisadi siyasəti əsaslandırmağı bacarmaq; (PK-36)
- Dövlət və özəl sektor tərəfindən həyata keçirilən beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə optimal qərar qəbul etmək prosesini və metodlarını bilmək, iqtisadi diplomatiya yolu ilə bazar payını artırmaq və riskləri azaltmaq istiqamətində təkliflər hazırlamağı bacarmaq; (PK-37)

3. Təhsil Proqramının strukturu

3.1. “050405 – İqtisadiyyat” ixtisası üzrə Təhsil Proqramı 240 (4 il) AKTS kreditindən ibarətdir. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Cədvəl 1

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS krediti
Ümumi fənlər		30
1	<p>Azərbaycan tarixi <i>Bu fənn ən qədim dövrlərdən başlayaraq müasir dövrdə Azərbaycan xalqının keçdiyi tarixi inkişaf yolunun mərhələlərini ardıcılıqla öyrənir. Tələbələrımızdə vətənpərvərlik hissini aşılamaq üçün bütün tarixi mərhələlərdə yaranmış dövlətlərin siyasi tarixi, ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin qəhrəmanlıq nümunələri tarixi faktlar əsasında şərh olunur. Tarixi keçmişimizdən yararlanmaqla yanaşı əsas məqsəd tələbələrdə geniş dünyagörüşünün, vətən sevgisinin, tarixi hadisələri analitik təhlil etmə</i></p>	5

	<i>qabiliyyətinin və hadisələrdən, siyasi proseslərdən düzgün nəticə çıxarmaq qabiliyyətini formalaşdırmaqdan ibarətdir.</i>	
2	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn cərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	4
3	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn cərçivəsində tələbələrə ixtisası üzrə xarici dillərdən birində təqdimat etmək, natiqlik, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	15
4	Seçmə fənlər (<i>Seçmə fənlər ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlərə əlavələr edilə bilər.</i>)	6
4.1	Fəlsəfə	3
	Sosiologiya	
	Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları	
	Məntiq	
	Etika	
	Multikulturalizmə giriş	
4.2	İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə)	3
	İnformasiyanın idarə edilməsi	
	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	
	Politoloqiya	
İxtisas fənləri		120
5	İqtisadiyyata giriş <i>Bu fənnə mühüm iqtisadi anlayışlar izah edilir, bazar iqtisadiyyatının ümumi xarakteristikası verilir və məhdud iqtisadi ehtiyatların səmərəli istifadə olunmasında bazar mexanizminin rolu müəyyənləşdirilir. İqtisadi subyektlərin qərar qəbul etməsini şərtləndirən prinsiplər açıqlanır.</i>	6
6	Mikroiqtisadiyyat <i>İqtisad subyektlərin mənfəəti və faydasının maksimumlaşdırmaq baxımından davranışlarını öyrənir müvafiq bazar rəqabəti modellərindən ev təsərrüfatları və firmaların qəbul etdikləri qərarları şərtləndirən amilləri təhlil edilir, iqtisadi ehtiyatların səmərəli istifadəsində bazar mexanizminin üstünlükləri və çatışmazlıqları göstərilir.</i>	10
7	Makroiqtisadiyyat <i>İqtisadi ehtiyatların bütövlükdə rəşional istifadə edilməsi baxımından ölkədə dayanıqlı iqtisadi artımın və makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsi, iqtisadi ehtiyatların tam və səmərəli istifadə edilməsi, işsizliyin</i>	10

	<i>və inflyasiyanın minimumlaşdırılması, xarici iqtisadi əlaqələrin optimallaşdırılmasının nəzəri və praktiki məsələləri təhlil edilir. Problemlərin həll edilməsində dövlətin iqtisadi siyasətinin istiqamətləri göstərilir</i>	
8	Xətti cəbr və riyazi analiz <i>“Xətti cəbr və riyazi analiz” fənni “Xətti cəbr” və “Riyazi analiz” bölmələrindən ibarətdir. “Xətti cəbr” xətti tənliklər, xətti fəza, xətti çevirmə kimi xətti təbiətə malik obyektləri, “Riyazi analiz” isə diferensial, integral hesabının köməkliyi ilə funksiya və dəyişən kəmiyyətləri öyrənir.</i>	8
9	Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statistika <i>“Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statistika” fənni “Ehtimal nəzəriyyəsi” və “Riyazi statistika” bölmələrindən ibarətdir. “Ehtimal nəzəriyyəsi” təsadüfi hadisələrin baş verməsinin riyazi qanunauyğunluqlarını, “Riyazi statistika” isə statistik qanunauyğunluqların müəyyən edilməsi məqsədi ilə məlumatın yığılmasının, emalının və müşahidələrin nəticələrinin interpretasiyasının riyazi üsullarını öyrənir.</i>	8
10	İKT - baza komputer bilikləri <i>Bu fənn iqtisadi yönümdə təhsil alan gələcək mütəxəssislərə müasir informasiya proseslərinin həyata keçirilməsində istifadə olunan üsul və vasitələr haqqında geniş məlumat verir, iqtisadi proseslərin ayrılmaz tərkib hissəsi olan yeni informasiya və İnternet texnologiyaları üzrə müasir bilikləri aşılrayır.</i>	8
11	Statistika <i>Bu fənn keyfiyyətə müəyyən edilmiş kütləvi sosial-iqtisadi hadisə və proseslərin kəmiyyət tərəfini, onların tərkibini, bölgüsünü, konkret məkan və zaman şəraitində mövcud qarşılıqlı asılılıqlarını və qanunauyğunluqlarını öyrənir.</i>	10
12	Ekonometrika <i>Bu fənn riyazi və statistik metod, modellərdən istifadə edərək iqtisadi obyektlərin və proseslərin spesifik kəmiyyət və keyfiyyət əlaqələrini öyrənir.</i>	10
13	Menecment <i>Bu fənn menecmentin əsas funksiyalarını, menecerlərin rollarını, təşkilati quruluşları və onların hər birinin üstün və mənfi cəhətlərini, liderlik növlərini öyrənir, təşkilatlardakı qrup və komanda dinamikasını, təşkilat mədəniyyətini, müxtəlifliyin faydalarını tədqiq edir.</i>	7
14	Sosial sahələrin iqtisadiyyatı <i>Bu fənn iqtisadiyyatda dövlət sektorunun rolunu və sosial sahələr üzrə dövlət siyasətinin əsaslarını öyrənir, onların maliyyələşmə imkanlarını, fəaliyyətlərin müəyyənləşdirilmiş qurumlar və qaydalar çərçivəsində</i>	6

	<i>tənzimlənməsini təhlil edir. Həmçinin sahə üzrə muasir yanaşmaları, inklüziv sosial-iqtisadi siyasəti, institusional yanaşmanın əhəmiyyətini təhlil edir.</i>	
15	Beynəlxalq iqtisadiyyat <i>Müxtəlif dövlətlərin təsərrüfat subyektlərinin mallar, xidmətlər, əmək, kapital və istehsalın digər faktorları ilə beynəlxalq mübadilə sahəsində qarşılıqlı fəaliyyətinin qanunauyğunluqlarını öyrənir.</i>	4
16	İnkişaf iqtisadiyyatı <i>Bu fənn inkişaf iqtisadiyyatının ən vacib nəzəriyyələrini, faktları və siyasətləri öyrənir, ölkələri mövcud inkişaf kriteriyalarına görə kateqoriyalara ayırmaqla inkişaf səviyyəsinə uyğun iqtisadi siyasət təkliflərini təhlil edir. Həmçinin dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının iqtisadi, sosial və ekoloji aspektlərini də təhlil edir.</i>	4
17	Azərbaycan iqtisadiyyatı <i>Bu fənn Azərbaycan iqtisadiyyatının makroiqtisadi mənzərəsini, sosial-iqtisadi göstəricilərin dinamikasını öyrənir, iqtisadi siyasətin əsas konturlarını, sektorial və sektorlar arasındakı əlaqələri təhlil edir. Həmçinin milli iqtisadiyyatın beynəlxalq ticarətdəki mövqeyini və mövcud vəziyyətə uyğun müvafiq iqtisadi siyasət təkliflərini təhlil edir.</i>	6
18	Rəqəmsal iqtisadiyyat (Sahə iqtisadiyyatı) <i>Bu fənn müsir dövrün mürəkkəb iqtisadi reallıqlarını və onu uyğun həll yollarını öyrənməyi hədəfləyir. Bu istiqamətdə iqtisadi prosesləri analiz edərək problemləri ortaya qoymağı, riyazi, statistik, ekonometrik və bütövlükdə analitik instrumentlərdən istifadə etməyi və iqtisadi məsələləri modelləşdirərək uyğun hipotezlər irəli sürməyi və qiymətləndirməyi öyrənir.</i>	6
19	Ətraf mühitin iqtisadiyyatı <i>Bu fənn ətraf mühitlə bağlı fundamental nəzəriyyələri, dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının ekoloji aspektlərini öyrənir, ətraf mühitin mühafizəsi siyasətinin meyarlarını və təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə təkliflərini təhlil edir.</i>	6
20	İqtisadi fikir tarixi <i>Bu fənn iqtisadi fikir tarixində təkamül prosesini, iqtisadi məktəblərin fundamental konseptlərini öyrənir, müqayisəli olaraq iqtisadi sistemləri, muasir fikir və yanaşmaları təhlil edir.</i>	4
21	Əməyin iqtisadiyyatı <i>Bu fənn istehsal amilləri və əmək bazarının xüsusiyyətlərini, əməyin tələb və təklifinə təsir edən amilləri öyrənir, əmək haqqı nəzəriyyələrini təhlil edir.</i>	4
22	Mülki müdafiə <i>Bu fənn çərçivəsində müxtəlif global FH-rın sürətlə artdığı müasir dövrdə insanın ətraf mühitində təhlükəsizliyinə və sağlamlığının</i>	3

	<i>qorunmasına yönəldilmiş qaydalar tədris olunur. Bu fənn həmçinin zərərli amillərin aşkara çıxarmasını və eyniləşdirməsini, insanın mühavizəsinin metod və vasitələrini, zərərli və təhlükəli amillərin minimum dərəcəyə qədər azaldılması yollarını, sülh və müharibə dövrü baş verən qəza hallarının, fəlakətlərin nəticələrini aradan qaldırmaq üçün tədbirlərin gşrilməsi ilə bağlı məsələləri əhatə edir.</i>	
...	Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər¹ <i>Burada olan fənlər hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır.</i>	60
Təcrübə		30
1	Karyera planlaması	5
2	Yumşaq bacarıqlar (Soft skills)	9
3	Sərt bacarıqlar (Hard skills)	10
4	İstehsalat təcrübəsi / layihə	6
CƏMİ		240

4. Tədris və öyrənmə

- 4.1. Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramında nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.
- 4.2. Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.
- 4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi universitetin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:
  - mühazirə, seminarlar, praktiki tapşırıqlar;
  - təqdimatlar və müzakirələr, debatlar;

¹ Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturunu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq ali təhsil müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşımalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.

- müstəqil iş/araşdırma (məsələn, praktiki nümunələrlə iş);
- layihələr;
- problemlərə əsaslanan tədris;
- sahə işləri;
- rol oyunları;
- hesabatlar;
- qrup qiymətləndirməsi;
- ekspert metodu;
- video və audio konfrans texnologiyaları;
- video və audio mühazirələr;
- distant təhsil;
- simulyasiyalar;
- və s.

Qeyd: sadalanan metodlar ixtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

- 4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.
- 4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə

- 5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilinsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hansı dərəcədə nail olunduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir.
- 5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq olmalıdır (məsələn, universitetin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.).
- 5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm şəkildə yenilənməsi ali təhsil müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesindəki fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:
  - yazılı tapşırıqlar;
  - bilik və bacarıqlara dair testlər, kompyuter əsaslı testlər;
  - şifahi təqdimatlar;
  - sorğular;

- açıq müzakirələr;
- praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
- praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
- layihə işlərinə dair hesabatlar;
- portfolionun qiymətləndirilməsi;
- frontal sorğu;
- qrup şəklində və özünü qiymətləndirmə;
- və s.

Qeyd: sadalanan üsullar fənnin spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

- 5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəllimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.
- 5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Ali təhsil müəssisəsi müvafiq qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.
- 5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiarizm problemini anlamaq öyrədilir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.

6. Proqramın və hər bir fənnin təlim nəticələri

- 6.1. Təhsil proqramının təlim nəticələri, eləcə də hər bir fənnin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənnin sillabusunun hazırlanması ali təhsil müəssisəsinin/akademik heyətin səlahiyyətindədir.
- 6.2. Təlim nəticələri hər bir ali təhsil müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.
- 6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları müntəzəm şəkildə yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

- 7.1. “**050405 – İqtisadiyyat**” ixtisasının təhsil proqramına müvafiq hazırlanmış tədris planında nəzərdə tutulan fənlər üzrə dərslərin aparılması, təcrübələrin keçirilməsi və elmi-tədqiqat işlərinin yerinə yetirilməsi üçün müvafiq İKT ilə təchiz olunmuş kabinet və laboratoriyalar, kompüter sinifləri, emalatxanalar və s. ilə təmin olunmuş maddi-texniki bazası olmalıdır. Təhsilənlərin ali təhsil müəssisəsinin lokal şəbəkəsinə, internetə, məlumat bazalarına, elektron kitabxanalarına, axtarış sistemlərinə çıxışı təmin edilməlidir.

- 7.2. Ali təhsil müəssisələrinin professor-müəllim heyəti, bir qayda olaraq, elmi dərəcəyə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və/və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn yüksək ixtisaslı mütəxəssislər, həmçinin müvafiq ixtisas qrupu üzrə minimum magistr dərəcəsinə sahib olan şəxslər də tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Təcrübə

- 8.1. Təcrübə tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından önəmlidir. İxtisasın xüsusiyyətlərindən asılı olaraq təcrübənin təşkili qaydaları ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən oluna bilər.
- 8.2. Təcrübə özəl şirkətdə, dövlət müəssisəsində, tədqiqat laboratoriyasında (eləcə də universitet, AMEA, özəl yerli, yaxud beynəlxalq təşkilat və şirkətlər və s.) təşkil oluna bilər.
- 8.3. Təcrübə prosesindən maksimal fayda əldə etmək məqsədilə proses aşağıdakı kimi 4 mərhələdə təşkil oluna bilər: 1) tələbə karyera planlaşdırılmasını doğru tərtib etməyi öyrənməli, 2) eləcə də yumşaq və 3) sərt bacarıqlara yiyələnəli, 4) müəssisə və təşkilatlarda təcrübə keçməli və ya onlardan daxil olan sifariş layihəsini yerinə yetirməlidir.
- 8.4. Tələbənin karyera planlaması və yumşaq bacarıqlar fənnlərini mənimsəməsi ona təhsil müddətində özünüinkişaf və fərsətlərin dəyərləndirməsinə imkan yaradacaq. Belə ki, "Karyera planlaması" fənni üzrə kursu mənimsəməklə tələbələr karyera barədə ilkin anlayışları, təhsil müddətində dəyərləndirilməli olan karyera inkişaf fəaliyyətlərini biləcək; karyera yol xəritəsinin tərtib olunmasını və texnikaları, iradə, motivasiya və pozitiv düşüncə, işgüzar etika, iş axtarma strategiyaları, eləcə də iş üçün doğru müraciət qaydalarını, peşəkar CV, rezume, istək və tövsiyə məktublarının hazırlanmasını bacaracaq; iş mü sahibsinə hazırlıq prosedurlarını və mü sahibə texnikalarını anlayacaqdır.
- "Yumşaq bacarıqlar" fənni sayəsində isə tələbə vaxtın effektiv idarə edilməsini, stress menecmentini, kreativ, tənqidi və analitik düşüncə formalarını biləcək; problem həll etmə və qərar vermə texnikaları, ictimaiyyət qarşısında çıxış, səlis nitqin inkişaf yolları, bədən dili və doğru təqdimat qaydalarını, eləcə də komanda işinin qurulmasını bacaracaq; liderlik haqqında prinsipləri anlayacaqdır.
- Sərt bacarıqlar" fənni tələbələrə iş dünyasında ən çox istifadə edilən excel alətlərindən, layihələrin idarə edilməsində proqram təminatlarından səlis istifadəni bacaracaq; iş həyatında şifahi və yazılı kommunikasiya qaydalarını biləcək; rəqəmsal savadlılıq istiqamətindəki əsas nüansları anlayacaq, şəxsi brendin qurulması yollarını biləcəkdir.
- 8.5. Təcrübəni təşkili iki formada təklif olunacaqdır. Belə ki, tələbələr şirkət və qurumlarda təcrübə imkanlarını araşdıracaq və müsbət dəyərləndirilən tələbələr qarşı tərəfin razılıq sənədlərini universitetə təqdim edəcəkdir. Təhsil müddətində mənimsənilmiş karyera planlaması, sərt və yumşaq bacarıqlar sayəsində iş dünyasında uğur qazanma ehtimalları yüksək olacaqdır. Təcrübədən öncə ali təhsil müəssisəsi və təcrübə təşkil olunacaq şirkət/müəssisə/laboratoriya müqavilə imzalanmalıdır. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər şirkət/müəssisə/laboratoriyada, o cümlədən

xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir. Müqavilədə şərtlər, tələbələrin hüquq və öhdəlikləri və digər zəruri təfərrüatlar əks olunur.

- 8.6. Təcrübənin təşkili barəsində ikinci forma isə tələbələrin iş dünyasından daxil olan sifariş layihələrinin icra olunmasıdır. Belə ki, şirkət və qurumlarda ehtiyac duyulan araşdırmalar, təkmilləşmə imkanları, problemlərə həll yolları tələbə və mentor müəllimlərin birgə fəaliyyəti ilə təhlil ediləcək və layihə şəklində sifarişçilərə təqdim ediləcəkdir.
- 8.7. Təcrübənin qiymətləndirilməsi təqdim olunmuş layihənin dəyərləndirilməsindən sonra iş dünyası nümayəndələri tərəfindən həyata keçiriləcəkdir.

9. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

- 9.1. **“050405 – İqtisadiyyat”** ixtisası üzrə məzun olan tələbələr əsasən dövlət qurumlarında və mülkiyyət formasından asılı olmayaraq müxtəlif müəssisələrdə iqtisadçı olaraq fəaliyyət göstərə bilirlər. Bundan əlavə məzunlar tabeliyindən asılı olmayaraq peşəsinə və ixtisas dərəcəsinə uyğun gələn istənilən istehsal sahələri, təşkilatlar, idarələr, müəssisələr, birliklər, iqtisadi bloka daxil olan nazirlik və komitələrdə həmçinin maliyyə və biznes sahələrində mütəxəssis olaraq da çalışa bilirlər.
- 9.2. Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirməli, eləcə də vakant iş yerlərinə dair məlumatları öz veb sahifəsində yerləşdirməlidir.
- 9.3. **“050405 – İqtisadiyyat”** ixtisası üzrə Təhsil Proqramının məzunları təhsillərini “İqtisadiyyat və idarəetmə” ixtisasları qrupuna daxil olan bütün Magistr proqramlarında davam etdirə bilirlər.
- 9.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtlərdəndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikasının Təhsil
Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini,
Elm, ali və orta ixtisas təhsil şöbəsinin müdiri

 Yaqub Piriye

“ 01 ” 07 2020-ci il

İqtisadiyyat və idarəetmə ixtisasları
qrupu üzrə Dövlət Təhsil Proqramlarını
hazırlayan işçi qrupun sədri

 Ədalət Muradov

“ 30 ” 06 2020-ci il

Təhsil Proqramı və fənlər üzrə təlim nəticələri

Ali təhsil müəssisəsi Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə gözlənilən təlim nəticələrini müəyyən etməlidir. *Aşağıdakı cədvəllərdə ən azı 6 təlim nəticəsi sadalanmalıdır (Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə ayrılıqda)*

Təhsil Proqramının təlim nəticələri (PTN)
<p>PTN 1 İqtisadi nəzəriyyənin əsaslarını, müəssisə və fərd səviyyəsindəki davranışları, əsas sosial-iqtisadi göstəriciləri, fərqli rəqabət sistemlərindəki bazarların xüsusiyyətlərini, müxtəlif bazar tiplərində firmaların fəaliyyət mexanizmini, qarşılıqlı əlaqələrin fərqli senarilərini bilmək; İqtisadi terminologiyanı tam şəkildə mənimsəmək, açıq iqtisadiyyatı təhlil edə bilmək və nəzəri modellərdən istifadə etməklə təkliflər irəli sürməyi bacarmaq.</p>
<p>PTN 2 Riyazi üsullar, kəmiyyət və hesablama metodları üzrə bacarıqlara malik olmaq və bu üsul və metodlardan istifadə etməklə optimal qərarlar verə bilmək, iqtisadi məlumatların təhlili və sistemləşdirilməsi üçün statistik biliklərə sahib olmaq, kəmiyyət və keyfiyyət məlumatlarını toplamaq, təhlil etmək və proqnozlaşdırmanı bacarmaq, iqtisadi məsələlərin empirik tədqiqində ortaya çıxan problemləri həll etmək üçün ekonometrik metodologiyanı öyrənmək və tətbiq edə bilmək, iqtisadi modelləşdirmə sahəsində baza biliklərinə malik olmaq və onlardan istifadə etməyi bacarmaq, riyazi, statistiki və ekonometrik modellərdən və qrafiklərdən istifadə etməklə məlumatları, ideyaları, problemləri və onların həll yollarını qısa və aydın şəkildə təqdim etməyi bacarmaq.</p>
<p>PTN 3 İqtisadi siyasətin məqsədləri və alətləri ilə əlaqəli anlayışları dərinləndirən başa düşmək, fiskal, monetar və məzənnə siyasəti üzrə bilikləri və bunun iqtisadi siyasət məsələlərinə necə tətbiq edildiyini bilmək, böhran dövründə iqtisadiyyatın tənzimlənməsi alətlərindən istifadə etməyi bacarmaq, əmək bazarının fəaliyyətini və ona xas olan elementləri təhlil edə bilmək, iqtisadi təhlil, makroiqtisadi diaqnostika sahəsi üzrə baza biliklərə sahib olmaq və təhlil etməyi bacarmaq, iqtisadi məktəblərin fundamental konseptlərini başa düşmək və muasir fikir və yanaşmaları şərh edə bilmək, iqtisadi sistemləri müqayisəli təhlil etməyi bacarmaq.</p>
<p>PTN 4 Beynəlxalq iqtisadiyyat üzrə anlayışları bilmək, müxtəlif ölkələrin iqtisadiyyatını müqayisəli şəkildə təhlil etməyi bacarmaq, beynəlxalq biznes, beynəlxalq ticarət, tədiyə balansı və beynəlxalq maliyyə ilə bağlı anlayışları dərinləndirən bilmək, müxtəlif milli iqtisadiyyatlar arasındakı qarşılıqlı münasibətlər, onların beynəlxalq iqtisadiyyatdakı rolu, təkamülü və nəticələri haqqında biliklərə sahib olmaq, dövlət və özəl sektor tərəfindən həyata keçirilən beynəlxalq iqtisadi münasibətlərdə optimal qərar qəbul etmək prosesi və metodlarını bilmək, iqtisadi diplomatiya yolu ilə bazar payını artırmaq və riskləri azaltmaq istiqamətində təkliflər hazırlamağı bacarmaq.</p>
<p>PTN 5 Muasir dövrdə biliyin ən önəmli istehsal vasitəsi olduğunu, onun əldə edilməsi, emalı və transformasiyası yollarını, innovasiyanın ortaya çıxmasını, yeni iqtisadiyyatın innovasiya mərkəzliliyini, insan kapitalı ilə bağlı nəzəri bilikləri, o cümlədən müxtəlif beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən hazırlanan insan kapitalı ilə bağlı hesabatları təhlil edə bilmək və bilik əsaslı iqtisadi siyasəti əsaslandırmağı bacarmaq, iqtisadi inkişafın ən vacib nəzəriyyələrini bilmək, faktları və siyasətləri təhlil edə bilmək, iqtisadiyyatda dövlət</p>

sektorunun rolu, sosial sahələr üzrə dövlət siyasətinin əsasları, inklüziv sosial-iqtisadi siyasət üzrə baza biliklərə malik olmaq, bu siyasətdə fəaliyyətlərin müəyyənləşdirilmiş qurumlar və qaydalar çərçivəsində tənzimlənməsinin, institusional yanaşmanın əhəmiyyətini dərk etmək, inkişaf iqtisadiyyatının mikro və makro səviyyəli amillərini təhlil edə bilmək, ölkələri mövcud inkişaf kriteriyalarına görə kateqoriyalara ayırmaq və buna uyğun iqtisadi siyasət təkliflərini verə bilmək.

FTN 6 Milli iqtisadiyyatın makroiqtisadi mənzərəsini, sosial-iqtisadi göstəricilərin dinamikasını; iqtisadi siyasətin əsas konturlarını bilmək, sektorial və sektorlar arasındakı əlaqələrin təhlil aparmağı bacarmaq, iqtisadiyyatı regional və sektorial olaraq təhlil etməyi bacarmaq, kənd təsərrüfatı, sənaye və xidmət sektorunun iqtisadi inkişafdakı rolunu və əhəmiyyətini bilmək, sahə üzrə yeni konseptləri şərh edə bilmək, milli iqtisadiyyat baxımından təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə, dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının iqtisadi, sosial və ekoloji aspektləri, ətraf mühitlə bağlı fundamental nəzəriyyələrini bilmək, dayanıqlı inkişafda ətraf mühitin rolunu əsaslandırmağı bacarmaq, ətraf mühitin mühafizəsi siyasətinin meyarlarını bilmək.

“Azərbaycan tarixi” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Azərbaycanın dünyanın ən qədim yaşayış məskənlərindən, ilk sivilizasiya məkanlarından biri olmasını müəyyən etməyi bacarmaq.

FTN 2 Azərbaycanın qədim, orta əsrlər və yeni dövrdə dövlətçiliyinin təşəkküllü şəraitini, siyasi, beynəlxalq amilləri təhlil etməyi bilmək.

FTN 3 Azərbaycan xalqının təşəkkülü, formalaşmasında ideoloji, iqtisadi və mədəni amillərin rolunu təhlil etməyi bacarmaq.

FTN 4 Azərbaycan xalqının mürəkkəb, həm də qəhrəmanlıq nümunələri ilə zəngin tarixinin mərhələlərini, hər dövrün fərqli xüsusiyyətlərini təhlil etməyi bacarmaq.

FTN 5 Azərbaycan dövlətinin müasir dünyada yeri və rolunu sistemli şəkildə öyrənmək.

FTN 6 Azərbaycan tarixinin inkişafının tarixi təcrübəsindən düzgün nəticələr çıxarmağı bilmək.

“Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Qloballaşma şəraitində Azərbaycan dili və ona göstərilən dövlət qayğısı ilə bağlı məlumatlara yiyələnmək. Dövlət dili haqqında fərman və sərəncamlar, “Ulu öndər Heydər Əliyev və Azərbaycan dili” mövzusunda təqdimatlar hazırlamağı öyrənmək. “Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya” fənninin məqsəd və vəzifələrini bilmək. Kommunikasiyanın forma və funksiyaları, kommunikasiya səviyyələri barədə biliklərə sahib çıxmaq.

FTN 2 Akademik kommunikasiya prosesində köməkçi nitq hissələrinin rolunun nədən ibarət olduğunu mənimsəmək. Şifahi və yazılı kommunikasiyalar, habelə nitqə verilən tələblər: nitqin düzgünlüyü, dəqiqliyi, aydınlığı, səlisliyi, təmizliyi, yığcamlığı, sadəliyi, zənginliyi, rəbitəliliyi və digər önəmli məsələlərin rolunu müasir tələblər səviyyəsində öyrənmək.

FTN 3 Kommunikasiya ritorikasının nədən ibarət olduğunu, ədəbi dilin üslublarını, Azərbaycan ədəbi dilinin aktiv və passiv leksikasını bilmək. Ədəbi dil və kommunikativlik, kommunikativliyin növləri, kommunikativlikdə rabitə və kommunikativ strategiya və yaradıcılıq texnologiyalarını mənimsəmək.

FTN 4 Dinləmə mədəniyyəti və dinləmənin kommunikasiya növü kimi mahiyyətini öyrənmək. Dinləmə və diqqət, dinləmə formaları, dinləmə bacarıqlarının təkmilləşdirilməsinin önəmini qavramaq. Kommunikasiya mədəniyyəti, danışıq etikasını və müraciət etikətləri barədə məlumatlara yiyələnmək. Təşkil olunmuş nitqin (mühazirə, məruzə, çıxış, spontan nitq) özünəməxsusluğunu bilmək.

FTN 5 Müasir Azərbaycan dilinin işgüzar üslubu barədə məlumatları və qaydaları öyrənmək. İşgüzar kommunikasiyada məktubların rolu, elektron və onlayn kommunikasiyalar barədə biliklərini zənginləşdirmək.

FTN 6 Rəsmi-işgüzar sənədləri dili barədə məlumatları öyrənmək. İşgüzar kommunikasiyaların növləri və formaları, həmçinin dili və üslubu barədə məlumatlara yiyələnmək. İşgüzar kommunikasiyada Azərbaycan dilinin saflığının, orfoqrafiya qaydalarının və cümlə quruluşuna əməl olunmasının mahiyyətini öyrənmək. İşgüzar ritorika haqqında nəzəri və praktik çalışmalara sahib çıxmaq.

“Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Ümumi ingilis dilində dinləmə, danışıq, oxu və yazı bacarıqlarına yiyələnmək, gündəlik söhbətləri eşidib anlama, onlara qeyri-rəsmi cavab vermə, dialoq qurma, mürəkkəb cümlələri düzgün zaman formasında şifahi işlətmə, ingilis dilində kiçik paraqrafların, qeyri-rəsmi məktubların yazılması, habelə kiçik mətnlərin oxuyub anlama, mətnlər üzrə suallara cavab vermə, A2 səviyyəsi üzrə lüğətə yiyələnmək;

FTN 2 Ümumi ingilis dilində B1 səviyyədə dialoqları dinləyib anlamaq, həmin səviyyə üzrə sözlərdən istifadə etməklə mürəkkəb strukturlu tabeli və tabelsiz mürəkkəb cümlələr qurmaq; 150 sözlük esselər yazmaq, effektiv giriş və nəticə yazmaq bacarıqlarına yiyələnmək; rəsmi-məktubların strukturunu öyrənmək; həmin struktur üzrə işgüzar məktubun yazılışına yiyələnmək; rəsmi təqdimatların edilməsi;

FTN 3 Ümumi ingilis dilində B2 səviyyəsində kinoları izləmək, kitabları oxumaq, onlar haqda şərh yazmaq, onları təhlil etmək, etdikləri təhlilləri təqdimatlar vasitəsilə dinləyiciyə çatdırmaq;

FTN 4 İqtisadi terminlərin, habelə işgüzar ingilis dili lüğətinə yiyələnmək, deskriptiv yazı növündən istifadə edərək qrafiklərin, cədvəllərin, faiz göstərən sirkulyar qrafiklərin akademik şifahi təsviri; 3-cü şəxsin adından istifadə edərək fikirlər irəli sürmə, ümumi akademik fikir mübadiləsi aparmaq bacarığı;

FTN 5 İşgüzar mühitdə sərbəst dialoq, müzakirə, diskussiya aparmaq və debat etmək bacarığına yiyələnmək; özünü professional mühitdə ingiliscə təqdim etmə bacarığının formalaşması,

FTN 6 2-ci və 3-cü conditional cümlələrin şifahi nitqdə düzgün işlədilməsi, vasitəli nitqdə olan dialoqların vasitəsiz nitqdə şifahi istifadə etmə bacarığının inkişafı, akademik söz bazasına yiyələnmə və onlardan şifahi nitq zamanı asanlıqla istifadə edilməsi bacarığı; rəvan ingilis dilində akademik şəkildə danışma bacarığına yiyələnmə

“İqtisadiyyata giriş” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

- FTN 1** Baza iqtisadi anlayışları və onların qarşılıqlı əlaqəsini, iqtisadi subyektlərin davranış prinsiplərini öyrənilməsi;
- FTN 2** İqtisadiyyatda bazar mexanizminin rolu haqqında təsəvvürə malik olacaq, iqtisadi hadisə və prosesləri məzmun və formal təhlilinin ilkin vərdişlərini öyrədilməsi;
- FTN 3** İqtisadiyyatda baş verən prosesləri başa düşmək üçün nəzəri bazaya malik biliklərin verilməsi;
- FTN 4** Bazar mexanizminin əsas elementləri olan tələb təklif qiymət rəqabət onların qarşılıqlı əlaqəsini;
- FTN 5** Bazar iqtisadiyyatının fəaliyyət qanunauyğunluqlarını;
- FTN 6** İqtisadi subyektlərin qərarların qəbul etmə mexanizmini;

“Mikroiqtisadiyyat” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

- FTN 1** Ev təsərrüfatının və firmalar tərəfindən iqtisadi qərarların necə verildiyini;
- FTN 2** İqtisadi subyektlər tərəfindən verilən qərarların məhsulların miqdarlarına və qiymətinə, istehsal amillərinə və resurların bölüşdürülməsinə necə təsir etməsini;
- FTN 3** İstehlakçı davranışlarının fəaliyyətini öyrənir
- FTN 4** Bazarın rəqabətliyi baxımından əsas növləri olan: Təkmil rəqabətli bazar, inhisarçı rəqabətli bazar, oliqopolik bazar, inhisar bazarları haqqında ümumi məlumatlar əldə edilir
- FTN 5** İctimai nemətlərin iqtisadi mahiyəti və onların ümumi rifaha təsirinin öyrənilməsi
- FTN 6** Bazar iqtisadi ehtiyatların səmərəli bölgüsünü təmin edə bilmədikdə, bazarın iflası zamanı iqtisadiyyata dövlətin müdaxiləsinin zəruriliyini və bazar fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş hökumətin siyasi tədbirlərinin öyrənilməsi

“Makroiqtisadiyyat” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

- FTN 1** Makroiqtisadi sabitliyi, dayanıqlı iqtisadi artımı, ehtiyatların tam istifadə olunmasını, inflyasiya və işsizlik səviyyəsinin minimumlaşdırılmasını öyrənir
- FTN 2** Makroiqtisadi tarazlığın məcmu tələb və məcmu təklif modeli
- FTN 3** Makroiqtisadi tarazlığın Keynsin gəlirlər və xərclər modeli
- FTN 4** Vergi-büdcə və pul kredit siyasəti
- FTN 5** Əmtəə və pul bazarlarında makroiqtisadi tarazlıq
- FTN 6** Açıq və qapalı iqtisadiyyatın makroiqtisadi təhlili

“Xətti cəbr və riyazi analiz” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

- FTN 1** Xətti cəbri tənliklər sistemi, xətti fəza, xətti çevirmə və digər xətti təbiətə malik olan riyazi obyektləri öyrənməyi;
- FTN 2** Diferensial və inteqral hesabının köməkliyi ilə funksiya və dəyişən kəmiyyətlərin tədqiqini bilməyi;
- FTN 3** Qeyd edilən riyazi biliklər əsasında iqtisadi və texniki məsələlərin həllində riyazi təhlil aparmaq qabiliyyəti yaratmağı;

FTN 4 Riyazi üsullardan istifadə etməyi və riyaziyyatdan istifadə olunacaq fənlərin tədrisi üçün nəzəri baza formalaşdırmağı;

FTN 5 İqtisadi məsələlərin həllində effektiv-riyazi həll üsullarını seçməyi;

FTN 6 Riyazi modelləşmənin əsaslarının öyrənilməsini.

“Ehtimal nəzəriyyəsi və riyazi statistika” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Təsadüfi hadisələrin və proseslərin baş verməsinin riyazi qanunauyğunluqlarını müəyyən etməyi ;

FTN 2 Məlumatların yığılmasının və müşahidələrin nəticələrinin emalının riyazi üsullarını öyrətməyi;

FTN 3 Öyrənilən riyazi üsullar əsasında iqtisadi və texniki məsələlərin həllində riyazi təhlil aparmaq qabiliyyətini yaratmağı;

FTN 4 Riyazi modelləşmənin həyata keçirilməsində effektiv riyazi həll üsullarını seçməyi;

FTN 5 Riyaziyyatdan istifadə olunacaq digər fənlərin tədrisi üçün nəzəri baza formalaşdırmağı;

FTN 6 Məntiqi və alqoritmik düşüncə tərzini formalaşdırmağı.

“İKT–baza computer bilikləri” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İnformasiyanın alınması, saxlanması və emalının əsas üsul və vasitələrinə yiyələnmək, kompüterdən informasiyanın idarə edilməsi vasitəsi kimi istifadə bacarığına və qlobal kompüter şəbəkələrində informasiya ilə işləmə qabiliyyətinə malik olmaq.

FTN 2 Qoyulmuş məsələyə uyğun olaraq iqtisadi verilənlərin emalı üçün emal vasitələrini seçmə, hesablamanın nəticələrini təhlil etmə və alınmış nəticələri əsaslandırma bacarığına yiyələnmək.

FTN 3 Daxili və xarici mənbələrdən istifadə edərək zəruri verilənləri toplama, təhlil etmə və analitik hesabat hazırlama bacarığına yiyələnmək.

FTN 4 Analitik və tədqiqat məsələlərinin həlli üçün müasir texniki vasitələrdən və informasiya texnologiyalarından istifadə bacarığına malik olmaq.

FTN 5 Kommunikativ məsələlərin həlli, İnternetdə axtarış və arayış sistemləri vasitəsilə peşə əhəmiyyətli informasiyanın axtarışı və seçimi vasitələrindən və informasiya texnologiyalarından istifadə qabiliyyətinə malik olmaq.

FTN 6 Təlim və özünü təlim proseslərində iştirak üçün İKT vasitələrindən istifadə imkanlarına malik olmaq.

“Statistika” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Praktiki vəzifələrin həlli üçün zəruri olan məlumatların toplanması, işlənməsi və təhlilinin statistik metodologiyasını mənimsəmək.

FTN 2 Statistik məlumatların toplanması, saxlanması, ilkin işlənməsinin üsul və metodlarını seçməyi və onların tətbiqini, müasir informasiya mənbələri ilə işləməyi bacarmaq

FTN 3 Təsviri statistikanın metodları əsasında toplanmış statistik məlumatların ümumiləşdirilməsini, təhlil məqsədilə əlverişli formada təqdim etməyi bacarmaq.

FTN 4 İnformasiya əldə edilməsinin mühüm vasitəsi kimi statistik göstəricilərin hesablanması, onların izahını, optimal qərarların qəbul edilməsi üçün nəticələr formalaşdırmağı bacarmaq.

FTN 5 Statistik metodologiyanın praktiki tətbiqini, uçot və statistikanın beynəlxalq standartlarına və qaydalarına uyğun olaraq istənilən həcmdə məlumatlarla işləməyi, yüksək statistik texnologiyaların tətbiqini, düzgün və əsaslandırılmış nəticələri formalaşdırmağı bacarmaq

FTN 6 İnformasiyanın idarəedilməsinin mühüm vasitəsi kimi informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadəni bacarmaq.

“Ekonometrika” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İqtisadi məsələnin formalaşdırılması və fərziyyələrin qurulması, iqtisadi məsələni təsvir etmək üçün zəruri olan göstəricilər sisteminin seçilməsi bacarıqlarını əldə etmək

FTN 2 İzaholunan və izahedici dəyişənlər üçün zəruri olan statistik məlumatların toplanması, ilkin emalı və bu istiqamətdə zəruri biliklərə yiyələnmək

FTN 3 Modelin spesifikasiyasının qurulması, iqtisadi göstəricilər arasında əlaqənin formasının nəzəri əsaslandırılmasını bacarmaq

FTN 4 Ekonometrik modelin parametrlərinin və bütövlükdə modelin qiymətləndirilməsi, müvafiq testlərin realizə olunmasında müasir tətbiqi proqram paketlərindən istifadə bacarıqlarına yiyələnmək

FTN 5 İzaholunan iqtisadi göstəricilərin proqnoz ssenarilərinin verilməsi və onlardan istifadə mexanizmlərinin hazırlanması bacarığına yiyələnmək

FTN 6 Ekonometrik modellərin nəticələrinin praktiki qərarların qəbul edilməsi üçün formalaşdırılması bacarıqlarına yiyələnmək

“Menecment” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Menecmentin əsas funksiyalarını və menecerlərin rollarını təsvir etmək

FTN 2 Menecerlərin planlaşdırma prosesini təşkilatın missiyası, vizyonu və dəyərləri ilə necə uyğunlaşdırdığını izah etmək

FTN 3 Ümumi təşkilati quruluşları və hər birinin üstünlük və mənfi cəhətlərini müəyyənləşdirmək

FTN 4 Təşkilatlardakı qrup və komanda dinamikasını anlamaq

FTN 5 Təşkilat mədəniyyətini və müxtəlifliyin faydalarını anlamak

FTN 6 Güclü və zəif liderliyi və liderlik növlərini tanımaq

“Sosial sahələrin iqtisadiyyatı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İqtisadiyyatda dövlət sektorunun rolunu dərk etmək

FTN 2 Sosial sahələr üzrə dövlət siyasətinin əsaslarını bilmək

FTN 3 Sosial sahələrin maliyyələşmə imkanlarını bilmək

FTN 4 Fəaliyyətlərin müəyyənləşdirilmiş qurumlar və qaydalar çərçivəsində tənzimlənməsini mənimsəmək

FTN 5 İnküziv sosial-iqtisadi siyasət üzrə baza biliklərə malik olmaq

FTN 6 İnstitusional yanaşmanın əhəmiyyətini dərk etmək

“Beynəlxalq iqtisadiyyat” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Beynəlxalq iqtisadiyyat üzrə anlayışları bilmək. Qlobal iqtisadi proseslər haqqında biliklərə sahib olmaq.

FTN 2 Müxtəlif ölkələrin iqtisadiyyatını müqayisəli şəkildə təhlil etməyi bacarmaq

FTN 3 Beynəlxalq biznesin əhəmiyyətini dərk etmək

FTN 4 Beynəlxalq ticarət nəzəriyyələrini və siyasətlərini mənimsəmək

FTN 5 Beynəlxalq maliyyə və maliyyə bazarları üzrə anlayışları bilmək

FTN 6 Tədiyə balansını təhlil etməyi bacarmaq

“İnkişaf iqtisadiyyatı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 İnkişaf iqtisadiyyatının ortaya çıxma zərurətini bilmək

FTN 2 İnkişaf iqtisadiyyatının mikro və makro səviyyəli amillərini təhlil edə bilmək

FTN 3 İqtisadi inkişafın ən vacib nəzəriyyələrini bilmək, faktları və siyasətləri təhlil edə bilmək

FTN 4 Ölkələri mövcud inkişaf kriteriyalarına görə kateqoriyalara ayırmaq

FTN 5 İnkişaf səviyyəsinə uyğun iqtisadi siyasət təkliflərini verə bilmək

FTN 6 Dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının iqtisadi, sosial və ekoloji aspektlərini mənimsəmək

“Azərbaycan iqtisadiyyatı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Milli iqtisadiyyatın makroiqtisadi mənzərəsini təhlil edə bilmək

FTN 2 Sosial-iqtisadi göstəricilərin dinamikasını şərh etmək

FTN 3 İqtisadi siyasətin əsas konturlarını bilmək

FTN 4 Sektorial və sektorlar arasındakı əlaqələrin təhlilini aparmağı bacarmaq

FTN 5 Milli iqtisadiyyatın beynəlxalq ticarətdəki mövqeyin şərh edə bilmək

FTN 6 Mövcud vəziyyətə uyğun müvafiq iqtisadi siyasət təklifləri ilə çıxış etməyi bacarmaq

“Rəqəmsal iqtisadiyyat (Sahə iqtisadiyyatı)” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Müasir dövrün iqtisadi reallıqlarını anlamaq və onları təhlil edə bilmək

FTN 2 Mürəkkəb iqtisadi məsələləri analiz edə bilmək

FTN 3 Müasir iqtisadi proseslərin işləmə mexanizminin nəzəri və tətbiqi çərçivəsini anlamaq

FTN 4 İqtisadiyyatın kompleks məsələlərinin həllində istifadə olunan riyazi metodları anlamaq

FTN 5 İqtisadi analiz üçün tələb olunan statistik, ekonometrik və analitik instrumentlərin istifadəsini mənimsəmək

FTN 6 İqtisadi problemlərin həlli üçün prosesləri modelləşdirmək, əlaqədar metodlardan istifadə etməklə uyğun hipotezlər irəli sürmək və qiymətləndirmək

“Ətraf mühitin iqtisadiyyatı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)

FTN 1 Dayanıqlı inkişaf konsepsiyasını mənimsəmək

FTN 2	Dayanıqlı inkişaf konsepsiyasının ekoloji aspektlərini təhlil etməyi bacarmaq
FTN 3	Ətraf mühitlə bağlı fundamental nəzəriyyələri bilmək
FTN 4	Dayanıqlı inkişafda ətraf mühitin rolunu əsaslandırmağı bacarmaq
FTN 5	Ətraf mühitin mühafizəsi siyasətinin meyarlarını bilmək
FTN 6	Təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə təklifləri ilə çıxış etməyi bacarmaq

“İqtisadi fikir tarixi” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)	
FTN 1	Tarixi aspektdən ilkin iqtisadi təlimlərin ortaya çıxma zərurətini bilmək
FTN 2	İqtisadi fikir tarixində təkamül prosesini şərh edə bilmək
FTN 3	İqtisadi məktəblərin fundamental konseptlərini başa düşmək
FTN 4	İqtisadi məktəblərin yanaşmalarını müqayisəli təhlil edə bilmək
FTN 5	İqtisadi sistemləri müqayisəli təhlil etməyi bacarmaq
FTN 6	Muasir fikir və yanaşmaları şərh edə bilmək

“Əməyin iqtisadiyyatı” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)	
FTN 1	İstehsal amilləri bazarını təhlil etməyi bacarmaq
FTN 2	Əmək bazarının xüsusiyyətlərini bilmək
FTN 3	Əmək təklifinə təsir edən amilləri şərh etməyi bacarmaq
FTN 4	Əmək tələbinə təsir edən amillərin qısa və uzun dövrdəki fərqlərini bilmək
FTN 5	Əmək bazarında tələb təklif analizi etməyi bacarmaq
FTN 6	Əmək haqqı nəzəriyyələrini şərh etməyi bacarmaq

“Mülki müdafiə” fənni üzrə təlim nəticələri (FTN)	
FTN 1	Fövqəladə hadisələrin təsnifatı, onların tam xarakteristikası, Mülki müdafiənin yaranma tarixi, onun FH-da rolu və vəzifələrini öyrənmək. Mülki müdafiə ilə bağlı Nazirlər kabinetinin Qərarları və qanunlarını bilmək;
FTN 2	Müasir dövrdə sülh və müharibə dövrlərində Mülki müdafiənin rolunu və vəzifələrini bilmək. Texnogen FH-də hadisələrin qarşısının alınması yolları, bakterioloji, kimyəvi və radiasiya şəraitində əhalinin davranış qaydalarını, mahiyyətini bilmək. Karantin, observasiya şəraitində, sanitar təmizliyi, ərazinin dezinfeksiyası, kimyəvi zəhərlənmə ocaqlarındadeqazasiya, radiasiya şəraitində işə dezaktivasiya üsullarını bilmək;
FTN 3	Fövqəladə hallar komissiyası. Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması üçün Dövlət sisteminin rolu və vəzifələrini bilmək. Hərbiləşdirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin yaradılmasını öyrənmək;
FTN 4	Fövqəladə hallar zamanı əhalinin mühafizəsinin təşkilini həyata keçirmək. Kollektiv mühafizə qurğuları və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fərdi mühafizə vasitələri və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin köçürülməsini bacarmaq. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin səmərəli mühafizəsinin təşkilini bacarmaq. Kollektiv mühafizə qurğuları və onlardan istifadə qaydalarını bacarmaq. Fərdi mühafizə vasitələri və onlardan istifadə qaydalarını bilmək. Fövqəladə hallar zamanı əhalinin köçürülməsini həyata keçirmək;

FTN 5 Mülki müdafiə kəşfiyyatının təşkili və aparılması qaydalarını bilmək. Radiasiya və kimyəvi kəşfiyyat cihazlarını işlətməyi bacarmaq. Mülki müdafiə üzrə idarəetmə, mülki müdafiə qərargahları və onların əsas vəzifələrini bilmək;

FTN 6 Mülki müdafiə tədbirlərinin planlaşdırılması və həyata keçirilməsini bacarmaq. FH-in nəticələrinin aradan qaldırılması yollarını bilmək. Qəza- xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin dağıntı ocaqlarında təşkil etmək və aparılmasını həyata keçirmək. Əhalinin mülki müdafiə sahəsində hazırlanmasının prinsiplərini öyrənmək.

Fövqəladə hadisələr zamanı dağıntı ərazisində ilk tibbi yardım aparmağı bacarmaq.